

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. De composito artificiali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

uit, propriè humanitas non est natura in acceptione posita, quia non inest alteri: sed partes secundum se dicuntur natura, quia insunt inuicem, & toti à quo distinguuntur, qualibet inadæquate ratione alterius, & ambæ etiam ratione unionis quam totum dicit. Formæ autem accidentales etiam propriè insunt subiecto, & sunt causa motus & quietis, quia tamen non insunt primò & per se, sed accidentaliter & secundariò, excluduntur à ratione naturæ in hac acceptione.

6 Ex dictis inferitur contra P. Vasquez Tom. 1. in 1. 2. disput. 25. nym. 20. materiam primam esse propriè naturam, quia est principium motus saltem receptiui, quod sufficit ad rationem naturæ. Neque oppositum docuit Aristoteles 5. Metaphysicorum cap. 4. dum dixit, omnem substantiam dici metaphoricè naturam propter formam: nam ut PP. Conimbricenses questione 1. art. 2. benè explicant, solum docuit, analogicè dici naturam materiam & formam, sicut in ipsius sententiâ ratio entis est analogâ ad accidens & substantiam; quo non negatur, propriè conuenire accidenti rationem entis, & materiæ rationem naturæ; hæc autem analogia inde desumitur, quia forma non solum est principium receptiui, sed etiam actiui: materia autem solum est principium receptiui motus, iuxta Aristotelem; unde principalis ratio naturæ participatur à formâ, quàm à materiâ, ab utraque autem absolute & simpliciter. Aduerte etiam, materiam probabiliter esse principium actiui suarum passionum, sicut & sunt omnes aliæ essentia. Alia autem Aristotelis loca, quæ pro se Vasquez adducit, benè explicantur ab Hurtado §. 16. Ea omitto, quia facilia sunt.

7 Rogabis, utrùm vnio sit natura. Hoc certum, ipsam primò & per se, & non ex accidenti inesse toti. Deinde, ipsam esse principium saltem passiuum motus, v. g. vocationis & durationis intrinsecæ ipsi vnioni. Ex hoc inferitur, eam esse dicendam propriè naturam. Quod si id ab aliquibus negatur, solum in nomine à nobis differunt; in re enim nulla potest esse difficultas, ex dictis.

SECTIO II.

De composito artificiali.

Ex cognitione compositi artificialis perfectior euadet cognitio naturæ, de quâ in præfati. Aduerte, non esse sermonem de eis artefactis, respectu quorum ars nihil efficit nisi applicare agentia naturalia, quibus applicatis, natura producit aliquem effectum, ut ex mixtione & distillatione corporum, & in productione aliquorum animantium, v. g. apum in mortui bouis ventre, si fimo tegatur, &c. quæ omnes generationes absolute sunt naturales. Et de his non est nobis sermo, sed præcisè de his quæ propriè sunt entia artificialia, ut v. g. de picturâ, statuâ, &c. circa quæ primò dubitatur quid sit artificialis forma.

8 Nonnulli arbitrantur, in eiusmodi artefactis formam artificialem esse aliquid distinctum ab omnibus partibus & vocationibus rei artificiosæ, & eam formam produci non à naturâ, sed ab artifice. Hæc sententia omnino est improbabilis,

ideoque dicendum puto, formam artificialem, picturæ v. g. non esse quid distinctum ab omnibus coloribus, & eorum vocationibus. Probat euidenter, quia eo ipso quod intelligamus eos colores cum tali & tali vocatione in tabulâ, nullâ aliâ formâ artificiali superintellectâ, intelligitur pictura; sicut in characteribus, qui etiam sunt entia artificiosa, nihil aliud est necesse intelligere, nisi atramentum hoc vel illo modo vbiatum. Idem clariùs intelligitur in statuâ ligneâ vel lapideâ: nam præcisè per ablationem superfluarum ac impediendum partium (quod solum præstat statuarius dedolans vel lignum, vel marmor) ceteræ quæ remanent, sine vllâ nouâ formâ & distantias & proportionem expressiuam hominis retinent, efficiuntque statuam; ergo ibi non producitur forma artificialis distincta à partibus ligni taliter vbiati, & à carentiâ partium redundantium. Patet consequentia: quia præcisè auferendo partes aliquas ligni, non potest artifex positiuam formam substantialem producere in his quæ remanent; nam eas reliquit ut antea, & solum ab eis alias separauit. Et confirmo: si separasset alias diuerfas, ita ut non fecisset statuam, certè non habuisset diuersam actionem speciei, & tamen tunc non produxisset vllam formam physicam, ergo neque iam. Patet consequentia, quia eadem actio in specie nequit iam esse productiua formæ substantialis vel accidentalis, iam verò non.

Aliqui Auctores, negantes figuram dicere carentiam partium superfluarum, dixere, statuam B. Virginis v. g. non esse aliud, quàm ipsas partes positivas ligni, siue alia ablata sint siue non: preli autem argumento à me immediatè antè facto de ligno, quod antequam dedoletur, non est statua, ergo ratio statuæ dicit essentialiter eam carentiam; responderunt, etiam tunc in eo ligno esse actum & formaliter statuam, etiam antequam tangatur. Sed quis non videat, quàm sit hæc opinio absurda? sequitur enim, actum & formaliter quancumque arborem vel truncum, lapidem, &c. esse actualem imaginem Christi Domini crucifixi, eo quod in eo trunco sunt partes positivæ, quæ si alia auferrentur, facerent imaginem Crucifixi. unde etiam ante quodlibet lignum vel lapidem, tamquam ante veram imaginem Christi Domini, possemus & flectere & orare. Imò sequeretur, quemcumque lapidem vel lignum esse actualem & formalem statuam omnium rerum, hominum, leonum, equorum, &c. etiam rerum possibilium simul & semel: quia si, ut actum sit imago alicuius, non requirit actum auferri partes, ex quarum ablatione posset apparere imago, sed sufficit habere eas positivas partes, quæ facerent eam statuam; certè cum actum habeat lapidis magnitudinem sufficientem, ut cuiuscumque ex possibilibus animantibus, aut hominibus, aut aliis rebus, formaretur imago sine additione nouâ, certè actum & formaliter erit omnium illorum actualis imago, simul Dei & diaboli, hominis & vulpis, elephantis & ranæ: quo nihil absurdius dici potest.

Secundò sequitur, cum quis effundit atramentum supra chartam, realiter, verè & propriè formare characteres omnes posibles, Græcos, Hebræos, Latinos, Germanicos, Vngaricos, &c. & perfectissimos, qui à Deo etiam formati possint:

imò ibi scripta esse verba omnia possibilia in omni lingua, quia ibi est atramentum sufficienter extensum, ut, sine additione vllâ, per solam ablationem earum partium quæ superflue sint, formari possint omnes characteres, etiam nobilissimi, & quodlibet verbum ex omnibus in rerum naturâ possibilibus. Ergo cum isti, ut actu ibi existant formaliter ea verba, non requirât earum partium ablationem, actu erunt ibi omnia; & qui duos chartæ digitos eo atramento impleat, omnia illa actu scripsit, conceptus, argumenta, eonctiones, &c. Dicere autem hoc, planè videtur stultitiæ genus. Nec potest dici vulgariter cum non scripsisse, sic verò Philosophice. Hoc, inquam, dici non potest, quia Philosophi quò meliores, eò magis eam doctrinam ridet, eò quia sibi magis contrariam. Deinde, quia sequetur, Philosophicè loquendo, Philosophiam acutissimam scripsisse, qui atramento impleuit chartam, etiam si vulgariter non scripsisset Philosophiam, quod adhuc peius est. Ego tanè non volo talis esse Philosophicè Philosophus, aut Theologus.

12 Alij Auctores, cum affirmant, formam artificialem non esse aliquid reale distinctum à partibus & earum vicationibus, addunt tamen, eam non consistere formaliter in ipsis vicationibus. Et mouentur, quia artifex non intendit producere vicationes colorum v. g. sed illam distantiam & coordinationem colorum inter se. Confirmât, quantumvis vas aureum vel ligneum mutetur localiter, adhuc est idem vas, & habet eandem formam artificialem, sed tunc non habet easdem vicationes quas antea, ergo vicationes non erant forma artificialis vasis. Idem est in picturâ. Quis enim dicat, diuersam esse picturam ex eo quod sit in foro, vel in templo, vel domi? cum tamen certum sit, vicationes illius esse diuersas in templo, & diuersas in foro, &c. ergo illa forma artificialis non consistebat in vicationibus, sed in distantia partium inter se, quæ cum maneat eadem quocumq; feratur pictura vel vas, manet etiam eadem forma artificialis.

13 Hæc opinio improbabiliior est præcedenti, impugnaturque clarus, quia ipsius Auctores nihil agnoscunt reale in picturâ, nisi colores & eorum vicationes: nam forma artificialis non est distincta realiter ab his duabus rebus in eorum sententiâ, dum sic arguuntur: Artifex non producit colores, ergo solum producit eorum vicationes, sed per te artifex producit formam artificialem, ergo hæc non est distincta ab vicationibus. Patet consequentia, quia forma producta ab artifice non est aliud per te quàm ipsæ vicationes, alioquin iam adderes cum prioris sententiâ Auctores formam aliquam artificialem distinctam à partibus, & earum vicationibus, quod à te negatum est. Confirmatur: quia distantia omnium rerum inter se non est aliquid distinctum ab earum vicationibus, sicut diuersitas inter albedinem & nigredinem non est aliquid distinctum ab entitate albedinis & nigredinis (quod fusiùs probabitur, dum de Prædicamentis Situs egerimus) sed per te distantia partium est forma artificialis, ergo forma artificialis sunt ipsæ vicationes, à quibus non distinguitur ea
14 distantia. Et propterea dixi, hanc sententiam esse improbabiliorem præcedenti, quia illa solum

ponebat vnâ formam oiosam, hæc autem cum nihil distinctum ab vicationibus ponat, in quo consistat distantia, ait tamen produci distantiam, non verò vicationes; has destrui, illam non, quod omnino repugnat.

Ex his infero, physicè loquendo, mutari inadæquatè figuram & formam artificialem, quod tunc mutatur loco mutatur res artificiosa, quia tunc mutantur vicationes, à quibus non distinguitur talis figura saltem inadæquatè. Mutatur etiam distantia partium, quæ in ipsis vicationibus adæquatè consistit: in ordine autem ad apprehensionem nostrâ, & moraliter loquendo, non mutari figuram, quia succedunt aliæ vicationes eodem modo distantes inter se ac priores; sicut moraliter loquendo eodem modo dicitur quis stare vel sedere, siue habeat hæc siue illas vicationes, dummodò sint omnino similes inter se; & siue feratur huc siue illuc in sede. Et hinc responsum est argumentis aduersariorum.

Sed obiciès: Ergo qui mouet figuram, v. g. statuam, erit causa illius formæ artificialis, cum sit causa vicationum, in quibus consistit forma artificialis. Respondeo, hominem mouentem figuram physicè loquendo producere nouam & distinctam inadæquatè formam artificialem, quia producit nouas vicationes; non tamen censeri vllò modo esse artificem vel auctorem illius figuræ, quia non primò produxit eas vicationes distantes inter se, & constituentes formam artificiosam, sed potius ex dispositione priori ab artifice productâ necessario sequitur secunda ad motum localem illius figuræ, & hoc sine vllâ arte requisitâ in mouente figuram.

Secundò potest in præsentî dubitari, verum ars, quæ est in artifice, concurrat efficienter ad opus artificiosum, an verò solum directiue. Disputatione 1. Logicæ Sect. 5. ostendi, actum intellectus docentem artificiosè definire ac diuidere, &c. solum concurrere directiue: quod idem videtur dicendum de aliis artibus, de quibus rursus idem probatur, quia ars existit in mente & in cerebro, ergo non habet sufficientem approximationem, ut possit efficere vicationes colorum in tabulâ vel in pariete. Et idem est de aliis artibus, quarum opera semper sunt distincta localiter ab arte residente in cerebro. Et ratio à priori est, quia ars non dat virtutem Physicam ad ponendos colores in tabulâ, sed solum dirigit virtutem Physicam motiuam manus, ei dictando vbi debeat illos collocare, sicut qui me docet quâ sit eundem Romam, non addit mihi virtutem physicam ad deambulandum (hanc enim à me ipso habeo) sed solum ostendit quâ parte debeam exercere eam virtutem physicam locomotiuam, vel ambulatuiam. Confirmatur: quando quis dirigit discipulum, non potest immediatè physicè concurrere ad actus illos, ut per se est notum, ille enim percipiens quæ Magister dicit, solus postea ea physicè exequitur.

Respondenti aliqui, tunc produci artem in mente discipuli, quæ immediatè physicè concurrat. Sed contra Primò, ergo quando medio aliquo bruto exequor rem artificiosam, produco in mente illius artem aliquâ quæ physicè influat in opus, quod est ridiculum. Contra Secundò, ergo si vel semel discipulus exequitur quæ à Magistro

gistro audit, iam habet in se artem productam quæ influat postea, & consequenter iam erit Magister, nec noua doctrinâ indigebit. Constat ergo, tunc discipulum sine arte acquisitâ, solum percipiendâ quæ audit, operatum esse.

Obiicies Primò, Ergo ars nec directiue potest concurrere ad artefactum, cum ab eo distet localiter. Nego consequentiam: quia ut concurrat directiue, sufficit ut eadem anima, quæ mouet immediatè manum, cognoscat per cognitionem existentem in ipsâ animâ in cerebro, etiam si cognitio non existat in manu, quia eadem est anima in utroque loco. Quocirca autem in brutis cognitio existens in capite, determinet alias actiones distantes, dicam Disputatione 1. de Animâ à num. 164.

Obiicies Secundò: Si ars solum influeret directiue, posset opus artificiosum fieri sine illâ,

quod est falsum. Nego Primò consequentiam, quia non solum requiritur ad opus causa efficiens, sed etiam directiua, ut patet in voluntate non valente amare sine cognitione, cum tamen cognitio non influat efficienter, sed solum directiue in amorem. Similiter lux non influat physice in meum motum localem, sed solum directiue, & tamen sine luce non poterit quis sine periculo errandi & cadendi per loca aspera incedere. Deinde distingo consequens. Potest absolute res artificiosa fieri sine arte, concedo consequentiam: potest enim homo vel nihil cogitando ita massam aliquam v. g. disponere, ut vel canis, vel hominis, vel alterius rei figuram efficiat. Potest ita facillè, & sine periculo errandi sine arte ac cum illâ, nego consequentiam, ut in simili de Logica Disputatione 111. à num. 35. dixi, & res est per se clarissima.

DISPUTATIO SEPTIMA.

De Causis incommuni.

TOTA hæc Disputatio de Causis incommuni & in particulari, valde utilis est ad vniuersam Philosophiam & Theologiam, idè oportet, quæ in eâ dixerimus, præ oculis habere.

SECTIO I.

Definitur Causa incommuni.

VARIAS causæ definitiones tradunt Conimbricenses 2. Physicorum cap. 7. quaestione 7. Perierius lib. 8. Physicæ cap. 1. P. Suarez Disputat. 12. Metaphysicæ sect. 1. Hurtadus Disputatione 8. Physicorum quaest. 1.

Prima, quæ nonnullis arridet, est, quam tradunt Conimbricenses supra art. 1. scilicet, *Causa est id, à quo aliud per se dependet*. Mihi tamen non placet, quia effectus etiam per se pendet ab aliquibus conditionibus, v. g. ab indistantiâ & approximatione cum causâ, & tamen illæ conditiones non sunt causæ.

Secunda est P. Suarezij supra, *Causa est principium per se influens esse in aliud*. Hanc reiciunt nonnulli, quia etiam iuxta illam Verbum diuinum unitum humanitati Christi Domini erit causa intrinseca Christi, quod falsum est. Hæc impugnatio non vrget, quia Verbum non influat esse in Christum Dominum; nam *influeret* dicit productionem, Verbum autem non constituit Christum Dominum illum producendo, vel influendo aliud esse in illum, sed solum componendo intrinsecè, se ipsum humanitati communicando, quod proprie non est causare, nec influere, ut alibi dixi. Deinde, Verbum diuinum non potest dici absolute aliud à Christo, quia includitur in ipso Christo, sed aliud ab humanitate, quam non componit; sicut etiam ipsi Auctores, qui præfato argumento vtuntur, docent ob eandem rationem non posse dici, Christum esse aliud per se dependens ab humanitate; unde in-

ferunt, illi non conuenire definitionem causæ traditam à Conimbricensibus; ergo nec conuenire, ob eandem rationem quæ traditur à Suarezio, cum in utraque requiratur, effectum esse aliud à causâ, & differentia solum sit, quod Conimbricenses vtuntur verbo *dependere*, Suarez autem *influeret*; Christo autem Domino non minus conuenit *dependere* à Verbo, quam ab eo accipere influxum: imò dependentia verè conuenit, influxus autem non (ut ex dictis constat) ergo Verbo respectu Christi non magis conuenit definitio P. Suarezij, quàm definitio Conimbricensium, sed potius è contrario magis conuenit Conimbricensium quàm Suarezij.

Aliunde impugnatur definitio P. Suarezij ad hominem quidem, quia ipse docet, Christum Dominum se ipsum producere in Eucharistia, & esse causam sui, ergo non est de ratione causæ, *influeret esse in aliud*, tunc enim Christus est sui causâ, & non influat in aliud. Deinde, quia etiam principium per se influat esse in aliud, v. g. Pater æternus, qui est aliud suppositum à Filio, per se influat esse in aliud suppositum, & tamen non est causa Filij, ergo ea definitio non est propria causæ, quia (ut bene Hurtadus notauit) etiam potest dici Verbum aliud à Patre non in naturâ, sed in supposito.

Alij causam sic definiunt, *id à quo aliquid pendet ut ab influente per se*. Per *ut pendet* excludunt principia, de quorum ratione non est dependentia effectus ab ipsis, ut patet in Patre æterno, à quo non dependet Filius, etiam si Pater sit principium illius; & hinc dicunt, Patrem non esse causam Filij diuini, neque utrumque causam Spiritus sancti. Sed contrâ clarè, quia Filius verè dependet à Patre; quia *dependere* nihil aliud est, quàm egere illo ad sui existentiam, Filius autem non potest esse sine Patre, ergo eget illo, ergo dependet ab illo, ergo causatur ab illo. Idem argumentum fit in Spiritu sancto. Sed respondent, negando Antecedens, quia dependentia dicit produci essentiam: cum autem, etsi producatur Filius à Patre